

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigessim-Octavum De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

An latâ sententia diuertij teneatur coniux dimittens reconciliari innocenti,
quandocumque ipse velit, vt liberum sit illi Ordines suscipere, vel
religionem ingredi. §. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

Bart. in leg. 1. §. hoc autem iudicium num. 2. de damn. infecto, alferentis iudicem uti posse officio suo in publicam utilitatem, & miserabilium personarum. Præterquam quod adulterium superueniens præiudicat rei iudicatæ ob animæ periculum.

11 Nihilominus longè verius est non solum ex Iudicis officio, sed ad petitionem partis cogendum esse innocentem postmodum nocentem nocenti dimisso reconciliari, obligatōque esse in conscientia hanc præstare reconciliatiōem quolibet volente: sic docuit Glossa in c. ex litteris de diuortio, verbo adiuuicem separati. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 21. §. 6. Paludan. in 4. dist. 35. quæst. 2. art. 2. Nauarr. lib. 4. consil. consil. 1. de diuort. in 2. edit. n. 2. Petr. de Soto de matr. lect. 12. paulo ante finem. Grassi 2. p. decif. lib. 1. c. 12. num. 73. casu 3. Molina 1. 3. disp. 9. num. 5. Coninch. disp. 35. dub. 2. n. 13. Pafil. once. lib. 9. c. 20. Et alij plures relati à Sanch. n. 6. lib. 10. disp. 9. n. 7. vbi hanc sententiam censet valde probabilem. Ratio autem videtur manifesta, quia sententia diuortij ob adulterium ab altero coniuge commissum non concedit innocenti ius ab eo diuertendi, sed ius quod ex adulterio acquisiuit declarat, ut eo publice uti possit. At ius quod ex adulterio innocenti acquiritur est dum innocens est, ergo facti nocente cessat prædictum ius, ac proinde obligatus est reconciliari, sicuti obligaretur, si adulterium commisisset ante sententiam laram.

12 Neque argumenta in contrarium virgent. Ad primum concedo ritè definitum non esse retractandum ex illis causis, ex quibus definitum est; at si noua causa superueniat, retractari poterit, neque hæc dicenda est prioris sententiæ retractatio, sed nouæ causæ decisio. Eodem modo secundum argumentum solueandum est, admittimus namque seruitutem amissam non redire, nisi ex noua causa contrahatur, ut contingere potest in seruo manumisso, qui si iterum in bello iusto capiatur, iterum potest in eandem seruitutem redire. Cùm ergo post sententiam adulterium succedat, quo innocens nocens factus est, seruitus, & obligatio antiqua, à qua ob suam innocentiam, & alterius delictum exemptus erat redit, sicuti rediret, si denuo adultero reconciliaretur; suum enim delictum vim habet reconciliatiōis, siquidem eo alterius delictum compensatur. Ad tertium concedo exceptionem rei iudicatæ semper nocenti obstat, ne possit in dubium reuocare sententiam laram, at ei nullo modo obstat, quin ob aliam causam denuo superuenientem litem intenteat, & nouam sententiam exigat. Ad quartum omnino negandum est sententiam diuortij impedire, quin adulterium postmodum commissum iniuriōsum sit coniugi dimisso. Etenim sententia diuortij solum eximit innocentem à debiti redditione, & mutua habitatione, non tamen à debito, quo omnis coniugatus alitringitur ne aliis copuletur, aliàs sententia foueret crimina, ac proinde adulterium post sententiam commissum iniuriōsum est coniugi dimisso. Poterit ergo illa iniuria iniuriam à se factam compensare. Ad quintum admitto sententiam laram diuortij in odium rei, & fauorem innocentis transire in rem iudicatam. Sed hoc intelligendum est rebus in eodem statu permanentibus, secus si innocens factus sit nocens. Quæ conditio tacitè in sententia diuortij imbibitur. Quippe iure naturali contractus matrimonij postulat ne innocens à nocente diuertat, nisi dum fuerit innocens, quam naturam sententia mutare non intendit.

13 Quod si post sententiam laram quæ transit in rem iudicatam innocens sacros Ordines suscipit, vel Religionem professus est, & factâ professione, vel sacris Ordinibus susceptis adulterium committat, nullatenus vxori reddendus est, quia ius quod Religio, & Ordo validdè, & legitime suscepti acquisierunt, non potest proprio delicto infirmari, ut ritè notauit Coninch. disp. 35. dub. 2. num. 16. Bafil. Ponce, lib. 9. cap. 20. numero 7. Secus esset, si sacros Ordines, vel Religionem suscepisset, antequam sententia transiret in rem iudicatam, ut superius diximus: quia eo casu illegitimè Ordo, & religio suscipitur, ideòque coniugi non planè dimisso præiudicare nequit.

14 Ex his deciditur quæstio, an facti diuortio in fauorem vtri, qui postmodum adulterium commisit, teneatur dotem vxori reddere? Et quidem in postea sententia cùm matrimonium redintegretur nemini esse potest dubium dotem reddendam esse, sicque tanquam certum tradit Gregor. Lopez leg. 8. verbo esse misimo. tit. 2. part. 4. Barbosa leg. viro, atque vxore 40. num. 3. Solutio matrimonio. Mexia verb. taxa panis concl. 6. numero 63. Bafil. Ponce, lib. 9. cap. 20. in fine. At stante sententia Sanch. quæ coniugi dimisso repetitionem denegat coniugis dimittentis in adulterium lapsi, solumque Iudici concedit potestatem compellendi prædictos coniuges ad reconciliatiōem ob periculum incontinentiæ, dubium est, an ipse Iudex possit cogere virum, ut dotem vxori reddat? In quo dubio Sanch. negatiuam partem tuerit, eo quod instauratio matrimonij officio Iudicis ob periculum incontinentiæ vitandum, quod optime fieri potest, quin dos vxori reddatur. Verum esto ad vitandum incontinentiæ periculum non sit necessarium dotem vxori reddere, at in penam

delicti nouiter commissi, & ad coniugalem amorem fouendum posito quòd matrimonium instauratur, expediens est dotem vxori reddi. Si ergo ob vitandum incontinentiæ periculum potest Iudex ex officio compellere prædictos coniuges ad mutua cohabitationem, cur non poterit obligare ad dotem coniugi reddendam, ut ea mutua habitatio cum debito amore fiat.

Addit insuper Thom. Sanch. d. disput. 9. num. 37. Si ante laram sententiam conueniat vir cum vxore adultera de lucranda dote ob desistentiam ab accusatione criminali, si ipse postmodum in adulterium incidat, obligatum esse restituere dotem, quia ea delicta compensantur, prædictumque pactum tacitum imbibit conditionem, nisi delictorum compensatio fiat, non placet; nam esto ea delicta quoad accusationem ciuilem diuortij compensentur, quoad accusationem autem criminalem nullatenus admittunt compensationem, uti alio relatis tradit Cartera in sus. quæst. criminalib. 9. tangentiōis punitionem delicti. cap. 4. num. 46. Zenedo collectan. iuris. collect. 166. num. 4. Non enim criminaliter accusare potest mulier virum adulterum, bene tamen vir adulter mulierem adulteram, uti habetur leg. 1. Cod. ad leg. Jul. de adulter. Et leg. regia. tit. 17. part. 7. Et leg. 1. 3. in fine tit. 9. part. 4. Et cap. apud mileria cordem §. publico iudicio. 32. quæst. 1. Neque accusata mulier de adulterio se tueri potest exceptione adulterij mariti, tamen publicum sit, ut alios referens docuit Couarua. 2. p. decret. cap. 7. §. 6. num. 5. Et consentit his omnibus Sanch. lib. 10. disp. puar. 8. à num. 33. & sequent. Si igitur vir pactum cum vxore iniit de dote, lucranda, eo quòd ab accusatione criminali desistat; cùm eandem accusationem criminalem commissio adulterio possit inhiuere, ac si adulterium non commississet, nequaquam censendum est pactum dissolui, sed integrum, & firmum perseverare, dotemque vxori accusatione criminali non factâ.

§. VII.

An latâ sententiâ diuortij teneatur coniux dimittens reconciliari innocenti, quando eum qui ipse velit, vel liberum sit illi Ordines suscipere, vel Religionem ingredi?

- 1 Per se obligatus est reconciliari, nec statum mutare potest.
- 2 Hac obligatio non mutandi statum permanet dum subest repetitio reconciliatiōis.
- 3 Aliquando & per accidens excusatur nocens reconciliari innocenti.
- 4 Ingresso in Religionem adultero, vel innocente, non tenetur aliter Religionem ingredi.

ET si plures Doctores, quorum meminit Sanch. lib. 10. disp. 10. num. 2. & 10. existiment neque improbabili- ter, non esse obligatum coniugem adulterum reconciliari innocenti acceptanti diuortij sententiam, sed posse coniugem innocente in consulto, imò iniuito de suo statu disponere Religionem ingrediendo, vel sacros Ordines suscipiendo, aut votum castitatis emittendo, quia sententia diuortij est in fauorem innocentis feratur, quatenus ei concedit optionem diuertendi à coniuge nocente, aut ei se reconciliandi, at indirectè eedit in fauorem nocentis. Nam eo ipso quo innocens eligit diuortium, nocens excusatur à debito coniugali, quo illi restrictus erat. Quippe eâ electione remisit mutua illius societatem. Longè tamen verius est per se obligatum esse coniugem adulterum innocenti reconciliari, neque posse castitatem integrè vouere, Ordinemve factum assumere, aut Religionem ingredi, dum spes subest reconciliatiōis, sicuti docent ex Iurisperitis Gloss. in cap. ex litteris verbo rine de diuortio. Felin. in cap. lator declarat. 8. n. 9. de sentent. & re iudic. Syluest. verbo Diuortium, q. 10. Gregor. Lopez leg. 5. verbo de adulterio. tit. 10. part. 4. Barbosa Rub. ff. Solutio matrimonii 2. part. num. 22. in fine. Et leg. 2. part. 1. in princ. num. 100. in fine. Ex Theologis D. Thom. in 4. dist. 35. quæst. unica art. 6. ad 3. & ibi Bonacens. art. 20. quæst. 5. Durand. quæst. 2. art. 1. num. 6. Paludan. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 21. §. 6. vers. effectus accusationis. Abulenf. c. 19. Matth. q. 7. Gr. ff. 1. p. decif. lib. 2. cap. 84. num. 14. Et 2. part. lib. 1. cap. 12. num. 66. Sanch. alios plures referens. lib. 10. disp. 10. num. 3. & seqq. Bafil. Ponce, lib. 9. c. 19. num. 1. & seqq. Coninch. disp. 35. dub. 5. à num. 25. Layman. lib. 5. summ. tract. 10. 3. part. cap. 7. num. 14. Ratio ea est, quia sententia diuortij non plus iuris concedit innocenti, vel nocenti, quam quod iure ipso naturali eis competit ob adulterium commissum, est enim ut sæpè dictum est illius iuris declaratoria. At adulterium non eximit nocentem ab obligatione reddendi debitum, & cohabitandi cum innocente, si ipse velit; aliàs ex suo delicto commodum reportaret adulterus, sed hanc exceptionem innocenti concedit, in recompensationem iniuriæ sibi factæ, & fidei violatæ. Ergo quando eumque

innocens volet sibi nocentem reconciliari, & ab eo debitu coningale, mutuaque habitationem exigere, tenetur nocens obedire.

Hæc autem obligatio, quæ coniux nocens arctatur non mutandi statum solum durat (vt dixi) dum reconciliationis subest spes, nam eâ deficiente liberum illi est statum religionis, vel Ordinem sacrum assumere, vt potè qui non præsumitur ab innocente repetendus, quod impedire poterat, vt optime notauit Coninch. dicta disputat. 3. s. dub. 5. concl. 4. numero 26. & supponunt Doctores omnes num. præced. relati. Vnde si vxor sententia lata à Iudice seculari de eius adulterio, vel illo notorio existente deturatur in monasterium penitentiam actura, si intra biennium illius reclusionis non illam repetat, vir poterit Religionem profiteri, ea enim repetitionis omissione censetur iure sic disponente consentire ingressui: habetur Authent. sed hoc e. Codic. Ad leg. Iul. de adulter. cuius decisio iure canonico reuocata non est, vt rectè aduertit Abbas, cap. gaudemus de diuortio. num. 7. Hostiensis ibi numero 3. Ioann. Andr. num. 3. Anchar. num. 2. Basil. Ponce, lib. 9. cap. 19. num. 3. Sabch. lib. 10. disp. 10. num. 8. Secundo si adulter emendatus sæpius reconciliationem petat, & innocens denegat. Poterit statum mutare; quia prædictâ denegatione tacet inquit nolle vnquam sibi nocentem reconciliari qua spe sublata iniuste, & irrationabiliter velle. vt nocens de statu suo semper suspensus existat, vt colligitur ex cap. gaudemus de diuortio. Et tradit Sanch. dicto num. 8. & 16. Basil. Ponce, num. 4. Coninch. disp. 3. s. dub. 5. num. 2. 6. Layman. lib. 5. sum. tract. 10. s. p. cap. 7. num. 12. Tertio si innocens sacris Ordinibus initiatus est, vel Religionem professus, liberum est nocenti statum Religionis eligere, quia repeti nequit ab innocente, vtpotè qui statum elegit vsui coniugali oppositum, sicuti docet Ioann. de Friburgo sum. consessor. lib. 4. tit. 22. quest. 14. Palacios in 4. disp. 3. s. quest. unica, dub. 2. Rosella verbo Diuortium, num. 11. Syuelt. ibi quest. 10. Sanch. lib. 10. disput. 10. num. 6. Basil. Ponce, dicto cap. 19. num. 2. Et licet Palacios idem esse existimet, si votum simplex castitatis emisit innocens, quia eo impeditur à petitorio. e debiti, & petenti iniquè nulla est obligatio reddendi in plurium sententia. At verius est ob prædictum votum ab innocente factum non excusari nocentem ab eius reconciliatione, eo quod per votum castitatis non cesset iure iniustitæ, quod habet exigendi debitum ab al. o coniuge, neque in illius fauorem abstinere promissit à debiti petitione, sed tantum in honorem Dei. Atque ita tradit Sanch. dicta disp. 10. num. 6. Basil. Ponce, lib. 9. cap. 19. num. 2. tamen non satis consequenter, nam cum ipse lib. 10. cap. 3. censeat excusari coniugem à reddendo debito; quoties alter iniquè petit ob circumstantiam aliquam, quam ipse tollere non potest, consequenter affirmare debebat nocentem obligatum non esse reddere debitum coniugi innocenti petenti voto castitatis astricto, cum tamen dicto cap. 19. num. 2. contrarium asserat. Præterea votum castitatis est impediat eo ligatum debitum coniugale exigere, & alterum coniugem excusare ab obligatione reddendi casu quo petatur, at nullatenus impedit extra thorum mutua cohabitationem & obsequiorum communicationem. Ergo ad hanc obsequiorum communicationem, & mutua cohabitationem, optime poterit innocens voto castitatis astrictus coniugem nocentem repetere, & compellere.

3 Dixi teneri per se nocentem ad consortium innocentis redire, vt tacite indicarem per accidens excusari aliquando posse. Si enim vxor separata est à viro ob adulterium commissum, raro compelli potest ad eius consortium redire ob timorem, quem rationabiliter habere potest mortis sibi inferendæ, aut iniquæ tractationis, ingentisq; sæuitiæ, vt aduertit optimè Gutier. cap. 129. de mar. num. 14.

4 Ad extremum aduerto ingresso in religionem adultero illis in euentibus in quibus ingredi permittitur non esse obligatum innocentem ad ingressum, neque ad votum castitatis emittendum. Quinimo neque ingrediente innocente in religionem alitringitur nocens ad illius ingressum, vt benè aduertit Sotus in 4. d. 36. quest. unica a. ar. 5. ad 3. Layman. lib. 5. sum. tract. 10. s. p. cap. 7. num. 12. Sanch. lib. 10. disp. 10. concl. 4. num. 15. Coninch. disp. 3. s. dub. 5. initio concl. 1. Quia textus in cap. sane, cap. cum sis. cap. significauit de conuers. coniugator. exigentes inuicem coniugum ingressum intelliguntur; cum matrimoni iura integra, & ille facta sunt, secus vero quando ob diuortium sunt diminuta.

§. VIII.

Qualiter ob hæresim liceat Catholico coniugi diuertere?

- 1 Ob alias causas à carnali fornicatione licet diuortium.
2 Ob hæresim pertinacem licet fieri potest.
3 Separatus propria auctoritate Catholici ab Hæretico nequit sacris initiari, vel Religionem ingredi.
Ferd. de Castro, Sum. Mor. Part. V.

- 4 Aliqui censent hæreticum iudicio Ecclesie damnatum, & ab hæresi respicientem admittendum esse à Catholico coniuge.
5 Alij probabilius excusant Catholicum ab hac obligatione.
6 Hæreticus sic damnatus nullatenus potest iniure Catholico statum mutare.
7 Ex eo quod Catholicus hæretico copuletur, si copula imbeatur ante sententiam non obinde censendus est remittere ius diuertendi, secus si post sententiam.
8 In hoc crimine hæresis non datur compensatio sicut in adulterio.

Licitum esse ob alias causas à carnali fornicatione coniugem innocentem à suo consorte diuertere Catholica veritas est definita in Concil. Trident. sess. 24. can. 8. ibi Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter coniuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri posse decernit; anathema sit: contlatque ex toto tit. de diuortio, & de conuersione coniugatorum. Neque huic veritati obstat, quod Christus Dominus Matth. 5. & 19. solum carnalem fornicationem assignauerit, vt possit coniux innocens ab altero tamen contra eius voluntatem separari, quia Christus Dominus loquutus est de causa perpetua separationis, & quæ per se contractui matrimonij obstat, & hæc sola est fornicatio carnalis, reliquæ autem causæ ex se perpetuam separationem non inferunt, sed solum dum causæ ipsæ persistunt. Neque matrimonij sunt propria, eique directe oppositæ, sed communes aliis societatibus, & confederationibus. Hoc supposito.

Inter causas, ob quas præter adulterium licitum est coniugi innocenti diuertere à nocente est hæresis non quæcumque, sed pertinax (qualis censenda est, quæ post vnam, & secundam correctionem persistit, iuxta illud Pauli ad Tit. 3. Hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuota sicut colligitur ex cap. non solum. Et cap. idololatris. 28. quest. 1. Et cap. fin. de conuers. coniugar. Capit. quanto de diuortio. Ratio huius conclusionis est, quia plerumque ex cohabitatione cum hæretico pertinaci imminet periculum coniugi Catholico, eiusque proli: ob quam rationem, etsi de facto in aliquo casu hoc periculum esset, non obinde impeditur Catholico à diuortio celebrando, quia fat est quod hoc periculum vt in plurimum adit, vt rectè notauit Coninch. disput. 3. s. dub. 4. num. 24. Sanch. lib. 10. disput. 15. num. 9. Paul. Layman. lib. 5. tract. 10. s. p. cap. 7. num. 16. Quando verò periculum peruersionis agnosceretur non solum potest Catholico, sed etiam debet se ab hæretico separare, quia periculum peccati iure nature quilibet vitare tenetur, sicuti docuit Sanch. aliis relatis dicta disput. 15. num. 5. Layman. dicta cap. 7. num. 16. Basil. Ponce lib. 9. cap. 22. num. 2. Crederem tamen hoc esse intelligendum, quando coniux hæreticus Catholico iuteretur peruertere, grauisimumque esset periculum assentiendi iuxta textum in c. 2. de diuortio; alias non videretur obligatus Catholico diuortium facere. Quippè nemo tenetur communia pericula peccandi cum graui sui detrimento fugere, vt constat ex his quæ latè diximus tract. 6. de chorit. disp. vlt. de scandalo. At negari non potest Catholico graue esse se à coniuge separare, eius cohabitatione, & obsequio carere, & cœlibem esse. Adde ex tali separatione sæpe imminere coniugi incontinentiæ periculum. Quomodo ergo obligandus est fugere periculum peruersionis non grauius vitgens, si ex eius fuga incidat in periculum graue incontinentiæ?

Separatus verò propria auctoritate coniux Catholico nequit sacris initiari, nec validè Religionem ingredi, quia cedit in præiudicium coniugis hæretici, qui conuersus sic initiatur, vel professus repetere potest, neque ipse Catholico se tueri potest hæresim, notoria ab altero coniuge commissam, quia hæc seclusa Ecclesie declaratione non præbet causam perpetui diuortij, sed temporalis; nempe dum ipsa persistit, quate hæresis cessante cessat causa diuortij, & obligatur hæretico penitenti, reconciliari, in quo maxime differt ab adulterio carnali: hoc enim vpotè matrimonio directè oppositum semel commissum perpetui diuortij causam præbet; secus verò adulterium spirituale, quod est hæresis: requirit namque permanentiam, sicuti aduertunt Sanch. lib. 10. disp. 15. num. 10. & seqq. Basil. Ponce, lib. 9. cap. 22. num. 2. Paul. Layman. libro 5. sum. tract. 10. s. p. cap. 7. numero 16. Coninch. disp. 3. s. dub. 4. num. 24.

Quare controuersia inter Doctores est, An hæreticum iudicio Ecclesie declaratum, & ab hæresi respicientem teneatur Catholico ad sui consortium admittere? Et quidem plerumque consultius videretur eam præstare reconciliationem, quia Christianam pietatem commendat. Tum quia non leuiter iuuabit hæreticum penitentiam ad perseverandum in fide, ad vitandum incontinentiæ periculum, nihilque tristitiæ & desperationis. Quinimo Gofred. sum. tit. de conuers. infidelium. m. 4. credit hanc lubellè Catholico obligationem, quia esto in capite de illa de diuortio excimatur ab hac obligatione, at prædicta concessio videtur reuocata per Textum in capite